

NÁZEV/TÉMA: **Renesance a humanismus**

Vyučovací předmět: **Český jazyk a literatura**

Škola: **SPŠ Chemická, Brno**

Učitel: **Mgr. Tomáš Kropáček**

Třída: **1. A, 1. C**

Časová jednotka: **2 x 1 vyučovací hodina (45 minut)**

Metody: **Klíčová slova, metoda ano x ne, párové čtení, V. Ch. D.**

Uspořádání třídy: **klasické – odpovídající frontální výuce**

Charakteristika třídy (počet žáků, nadaní žáci, žáci s SPU...): **27 studentů (2 SPU), 22 studentů (1 SPU)**

Situace (na jakou předešlou látku navazujeme nebo zda se jedná o nové téma): první hodina věnující se tématu renesance, předcházela didaktický test na středověkou literaturu, následovala lekce týkající se italské renesanční literatury.

Kompetence:

Kompetence k učení (metoda ano x ne) – viz příloha, sociální a personální (metoda založená na čtení různých částí textu a předání informací z tohoto čtení), kompetence komunikativní (klíčová slova) – viz příloha

Průřezová témata: Člověk a společnost

Cíle (cíle jednotky jsou formulovány pro žáky – říkají, co žáci budou znát a umět dělat na konci jednotky; obsahují co nejpřesnější pojmenování očekávaných nových znalostí i dílčích dovedností, postojů):

- žák vysvětlí význam slova *renesance*, uvede jazyk, z něhož slovo pochází, vymezí dobu vzniku a dobu trvání tohoto uměleckého směru
- žák rozdělí dobu renesance na základní období, vymezí význam slova *manýrismus*
- žák odliší způsob života v *renesanci* od způsobu života v době *středověku*
- žák vysvětlí slovo *humanismus*, uvede jazyk, z něhož slovo pochází
- žák demonstruje na osobnosti Leonarda da Vinciho význam pojmu „renesanční – tento cíl se během hodiny splnit nepodařilo.

Potřebný materiál včetně přesného uvedení zdrojů:

- 1) Soukal, Josef a kol: Literatura pro 1. ročník SOŠ, SPN, Praha 2008
- 2) Připravené materiály viz přílohy

EVOKACE: V 1. fázi hodiny jsem se zaměřil na **evokaci**, pomocí **klíčových slov** *rozvoj vědy, knihtisk, Itálie, Leonardo da Vinci, Florencie a protiklad středověku* jsem se během cca 2 minut snažil u studentů vyvolat představu slova *renesance*. Studenti se snažili vymyslet slovo, jež by podle nich zadání nejvíce odpovídalo, já jsem se s křídou v ruce snažil co nejrychleji zaznamenat jejich nápady a také jsem se pokoušel jim ještě trochu poradit (Co

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

mohou mít tato slova společného? Jaké doby se mohou týkat? Kdybych měl uvést nápady studentů, tak bych prozradil tyto: *Škola, učebnice, kniha, malíř* Mám-li být upřímný, úspěšný jsem byl pouze ve 2. třídě, nemyslím si však, že by to bylo tím, že by studenti od svých předchůdců zjistili kýžené informace. V obou třídách jsem pak klíčová slova skryl (zavřel jsem křídlo tabule), důvod vysvětlím níže. Pro fázi evokace jsem si také, jakkoli to možná zní nezvykle, připravil **metodu ano x ne** (konkrétní znění otázek viz příloha); každý student dostal malou tabulku, do jejíhož 1. sloupce dle svého uvážení doplňoval slůvka **ano**, nebo **ne**. Tato fáze hodiny studentům trvala 3 minuty. Myslím, že **rychlostí jejich odpovědí pomohl fakt, že tuto metodu jsme od začátku školního roku (podotýkám, že nyní šlo o leden) použili několikrát.**

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU: Ve 2. části hodiny (**uchopení, uvědomění si významu**) jsem studenty nechal přečíst text z učebnice *Literatura pro 1. ročník SOŠ* (viz příloha) metodou připomínající **párové čtení**, přičemž jsem ovšem složení lavic prohodil oproti zavedenému zasedacímu pořádku, jeden student četl text na stranách 168 a 169, druhý na stranách 170 a 171; na tuto aktivitu jsem žákům vymezil 15 minut, **po nichž si vzájemně vyměnili informace a do příslušných kolonek** doplnili po **vzájemné konzultaci** patřičné znaménko. Při jejich četbě jsem na tabuli namaloval velkou tabulku a opatřil ji písmeny **V. CH. D.** Během výměny informací jsem procházel mezi lavicemi, sondoval a snažil se zabránit situacím, kdy se studenti pokoušeli od sebe odpovědi pouze opsat.

REFLEXE: Následovala společná kontrola **reflexe** daného textu s mou pomocí. Bylo pro mne velmi potěšující, že v obou třídách jsem v pozdějších hodinách zjistil, že asi ze 75 % byl jejich původní odhad (odpovědi ještě před četbou textu) úspěšný, 2. a 3. sloupec byl dokonce u studentů úspěšný takřka na 85 %. Při pohledu na stanovené cíle si pak můžeme všimnout, že z 5 cílů jsme 4 splnili. Celá činnost od ukončení párového čtení po odpověď poslední otázky trvala asi 5 minut.

Nastala fáze, na niž jsem se na jednu stranu nejvíce těšil, na stranu druhou jsem se jí trochu obával – **reflexe** celé hodiny metodou **V. CH. D.**¹ Oběma třídám jsem se snažil vysvětlit, že do 1. sloupce (**Vím**) mají napsat především to, co se dozvěděli z daného textu, a musím rád zkonstatovat, že s touto fází studenti potíže neměli. Zato při vymyšlení otázek (**Chci se dozvědět**) jsem se v 1. třídě velmi namáhal, abych z nich dostal nějaké otázky, pomohlo až několik mých záchytných otázek – Jací autoři patří k představitelům *renesance*, jak se jmenují jejich díla, jaké žánry se rozvíjely ..., po těchto nápovědách vznesli studenti dotazy, např.: *V jakých zemích kromě Itálie se renesance rozvíjela? Prosadila se i v českých zemích? V jakých zemích se neprosadila? ...* Vrcholně spokojen jsem naopak mohl být ve 2. třídě, kde hned 1. dotaz naplnil všechna má očekávání: *Rozvíjely se v době renesance divadelní hry?*, což bylo totiž jediné tvrzení, pro něž nemohli žáci při četbě studijního textu najít odpověď. I další dotazy se mi líbily: *Jak se jmenovali další renesanční umělci? Patřil mezi renesanční umělce i W. Shakespeare? Má renesance význam i pro dnešní lidi?* Zde hned přišla odpověď pro **D (Dozvěděl(a) jsem se)**, protože jeden ze studentů okamžitě odpověděl, ano, byl přece natočen film *Šifra mistra Leonarda*. Této **fázi, reflexi – Dozvěděl jsem se, ale vlastně i fázi Vím, jsem se pak věnoval především v následujících hodinách během zkoušení** a zjistil jsem, že se mi v jednom případě nevyplatila zavádějící informace z textu, jež jsem připravil k metodě ano x ne. - Slovo *renesance* (dále už enom R) znamená **zánik antiky**.

¹ I když se obecně předpokládá, že k reflexi hodiny slouží pouze fáze D, dovoluji si tvrdit, že v tomto případě byly reflexí všechny 3 části této metody.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Celá fáze trvala zhruba 16 minut, čímž mi do konce hodiny zbyly necelé 4 minuty. Nyní přišel čas na celkovou **reflexi** hodiny pomocí **klíčových slov**, jež vymýšleli samotní studenti, proto jsem na začátku hodiny „schoval“ svá klíčová slova. Celkově jsem se dozvěděl 6 klíčových „slov“ (chápejme i slovních spojení) – *humanismus, vzdělání, objevy, radostný život, Leonardo da Vinci, 14. – 16. století*. V jednom případě tedy došlo k absolutní shodě, význam ostatních slov si byl podobný.

Popis vyhodnocování: S odstupem zhruba měsíce hodnotím zmíněnou fázi jako vydařenou, ale velmi náročnou, bylo pro mne dost složité zapisovat odpovědi studentů, pro příště bych asi tuto činnost nechal na vybraných studentech, sám bych se snažil pouze „moderovat“. Navíc mi pak pouze zbyl čas zadat bleskově domácí úkol – **renesance v Itálii** ze stran 173 – 175 z učebnice *Literatura pro 1. ročník SOŠ*, k němuž jsem pro lepší pochopení dodal test, který měli po přečtení textu vyplnit, viz příloha. Celkově se dá shrnout, že hodina byla opravdu hodně našlapaná a náročná, studenti si dobře počínali především u metody ano x ne, kterou znali, průměrně u klíčových slov, již znali někteří a nejhůře u V. CH. D., která byla novinkou.

Závěrem bych rád podotknul, že se hodina i přes náročnost povedla, ponaučení jsem si vzal, viz výše, myslím, že nebude od věci ji příště znovu v této podobě použít.

K přípravě přikládám:

Příloha č. 1 - tabulku s výroky k metodě ANO - NE k textu z učebnice (Soukal, Josef a kol: *Literatura pro 1. ročník SOŠ, SPN, Praha 2008*), str. 168 - 171.

Příloha č. 2 - test za DÚ po přečtení textu z učebnice (viz výše) str. 173 - 175.

Příloha č. 1

Metoda ano x ne, renesance pro 1. ročníky

Do prvního sloupce následující tabulky napište prosím vždy odpověď ano, nebo ne, podle Vašeho uvážení. Prosím neopisujte, není to klasifikované.

Tvrzení	Před čtením	Po čtení	V textu
Slovo <i>renesance</i> (dále už enom R) znamená zánik antiky			
R vznikla ve 14. století v Itálii			
Samotné slovo R pochází z angličtiny			
V době R došlo k velkému rozkvětu umění			
R se projevovala ve všech druzích umění			
První fází R byl tzv. <i>manýrismus</i>			
S R souvisí snaha o nápravu církve, tzv. <i>reformace</i>			
Ve středu zájmu stojí Bůh			
Umělci kladli velký důraz na rozum			
<i>Humanismus</i> (dále už jen H) zdůrazňuje lid důstojnost			
Rozvíjí se literární díla psaná formou dopisů			
V liter. dílech přibývá dramtizace, proto se rozvíjí divadelní hry			
V době R se píše národních jazycích			
Typickou R osobností byl Leonardo da Vinci			
Ideálem R a H byl všestranně schopný člověk			

Příloha č. 2

Otázky k textu Dante a Petrarca

1. Jakým jazykem psal Dante svá díla?
2. Dantovo nejznámější dílo, *Božská komedie*, je:
 - a) legendou
 - b) divadelní hrou
 - c) eposem
 - d) dvorskou lyrikou
3. Vyhledejte si v patřičné příručce (viz předešlé hodiny mluvnice) význam slova *smyslnost*, *didaktický* a podle předešlých hodin literatury (počátky středověku) vysvětlete termín *alegorie*.
4. Jaké číslo hraje v Dantově díle nejdůležitější roli? Dokažte to.
5. Kdo je průvodcem hlavní postavy záhrobními říšemi, proč nesmí do Ráje?
6. V úryvku textu ... umělecky nejpůsobivější částí je Peklo, v níž Dante **sugestivně** líčí výjevy z říše prokletých ... nahrad'te zvýrazněné slovo nejvhodnějším synonymem:
 - a) upřímně
 - b) věrolomně
 - c) nepřesně
 - d) přesvědčivě
7. Podle úryvku textu ... autorovo pojetí Odyssea: jako ten, kdo přestoupil meze stanovené bohy, je vystaven spravedlivé odplatě (ztroskotá), zároveň je však oslaven jako ztělesnění lidské touhy po poznání. ..., můžeme usoudit, že:
 - a) Dante uznával boží zákony, ale zároveň si vážil lidského rozumu
 - b) Dante neuznával boží zákony, stavěl nad ně lidský rozum
 - c) Dante uznával boží zákony a odsuzoval lidský rozum
 - d) Dante se stal vzorem pro mnohé následovníky
8. Vysvětlete (s pomocí přecházejících znalostí) termín *trubadúr*
9. Jak se jmenovala Petrarcova vyvolená dívka?
10. Přesně definujte sonet!